

Landbruks- og matdepartementet
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Lise Wirstad Dynna

Vår dato
10.10.2023
Deres dato
10.07.2023

Vår referanse
22/00308-9
Deres referanse

Høringsvar: Konkurransfremmende tiltak innen meierisektoren

Oppsummering

Norges Bondelag har i lang tid etterlyst endringer i de konkurransepolitiske virkemidlene i prisutjevningsordningen for melk (PU). Etter 20 år med tiltakene er det på høy tid å fase ut tilskuddene slik de er innrettet og fastsette klarere kriterier og tidsbegrensninger for ordninger som eventuelt skal videreføres. Norges Bondelag viser til at Landbruks- og matdepartementets forslag til endringer i ordningene. Norges Bondelag støtter i hovedsak forslagene, men vi mener de ikke går langt nok. Vi har følgende hovedinnspill til forslagene:

- Norges Bondelag mener at finansiering av konkurransefremmende tiltak over PU svekker den viktige landbrukspolitiske ordningen som PU er ment å være, og finansieringen av eventuelt konkurransefremmende tiltak må så snart som mulig overføres til statsbudsjettet.
- Norges Bondelag støtter forslaget om å fjerne den ekstra femøringen fra satsberegningen for spesielle kapitalgodtgjørelsen. Videre mener vi det må vurderes å redusere andelen (fra 100 prosent) av Tines etterbetaling som grunnlag for beregning av tilskuddet.
- Den generelle korreksjonen bør primært fases ut eller svekkes, og som et minimum avgrenses med et tak. Den foreslåtte økningen på 3 øre per liter bør ikke innføres.
- Det er ikke lenger grunnlag for det særskilte distribusjonstilskuddet og vi støtter forslaget om at tilskuddet avvikles fra 1. januar 2024.

Innledning

Norges Bondelag vil understreke at prisutjevningsordningen for melk er avgjørende for å sikre melkeproduksjon i hele landet. Den sikrer blant annet vår nordligste melkebonde i Finnmark avsetning for sin melk. Ordningen er avgjørende for å bidra til at bonden kan oppnå målpris uavhengig av hva melka brukes til. Vår bekymring for prisutjevningsordningen framover er ikke ivaretatt i regjeringens forslag. Tiltakene skal fortsatt finansieres over prisutjevningsordningen og dermed over melkeprisen til bonden. Det er ikke bærekraftig over tid, og i framtida må tiltakene bli finansiert over statsbudsjettet.

Bondelagets Servicekontor AS

Norges Bondelag

Postadresse: Postboks 9354 Grønland, 0135 OSLO, Tlf: 22 05 45 00
Besøksadresse: Landbrukets Hus, Hollendergata 5, 0190 OSLO
Bankkonto: 8101.05. 91392, **Org.nr.:** 985063001 MVA
bondelaget@bondelaget.no, www.bondelaget.no

Bankkonto: 8101.05.12891
Org.nr: 939678670

Bondelaget vil peke på formålet med prisutjevningsordningen som er å regulere prisdifferensieringen av melk som råvare til ulike anvendelser, og samtidig gi melkeprodusenter muligheter for å kunne realisere jordbruksavtalens målpriser på melk uavhengig av melkeanvendelse og lokalisering av produksjonen. Vi mener det er viktig at ordningen brukes i tråd med formålet. Norges Bondelag mener derfor at konkurranserettede virkemidler må finansieres utenfor ordningen. Vi viser til vårt hørings svar av 27. januar i år hvor vi blant annet skriver følgende:

«Et alternativ til finansiering over PU-ordningen kan være Statsbudsjettet. Det vil også gi økte muligheter til å styrke konkurransekraften til norsk melk gjennom frigjorte midler i PU-ordningen».

Videre viser vi til vår uttalelse om at konkurransefremmende virkemidler bør ha en tidsavgrensning

Spesiell kapitalgodtgjørelse

Den spesielle kapitalgodtgjørelsen gis til meierier med egne leverandører, som et element for å sikre kapitalgodtgjørelse til eieren samtidig som melkebøndene får en melkepris som inkluderer verdien av Tines etterbetaling til sine eiere. Etter omleggingen av beregningsgrunnlaget for kapitalgodtgjørelsen i 2017 har tilskuddet i realiteten blitt en kompensasjon for Tines etterbetaling til sine produsenter. Tilskuddet er dermed et bonderett tilskudd for å likestille produsentene til Q-Meieriene og Tines produsenter med hensyn til etterbetaling. Dette tilsier at tilskuddet burde gå direkte til Q-Meierienes melkeprodusenter og ikke til Q-Meieriene.

Tilskuddet er i dag lik gjennomsnittet av de siste tre års utbetaling av etterbetaling til Tines medlemmer, samt et tillegg på fem øre per liter. Det foreligger ingen faglig begrunnelse for dette tillegget på fem øre. Norges Bondelag støtter derfor forslaget om å fjerne denne ekstra femøringen fra satsberegningen.

Tilskuddet er imidlertid en svekkelse av melkeprodusentens organisasjonsfrihet. Ved at det aktivt fjerner den fordel som ligger i å ta eierskap til videre foredling gjennom et samvirkeselskap, begrenser en melkeprodusentens utviklingsmuligheter. Det at investordrevne selskaper har en strukturell ulempe som er så stor at den krever en subsidie for hver eneste melkeliter som kjøpes av egne melkeprodusenter er Norges Bondelag kritisk til. Vi mener det er mer nærliggende å vurdere hvilken andel av etterbetalingen Tines leverandører mottar som bør danne grunnlaget for en videreføring av tilskuddet. I gjeldende ordning legges 100 prosent av Tines etterbetaling til grunn for beregning av tilskuddet. Denne andelen bør en vurdere å redusere.

Differensierte avgifter og tilskudd (generell korreksjon)

Tiltaket med differensierte avgifter og tilskudd, også kalt generell korreksjon, er et tillegg på 27 øre per liter som utbetales til Tines konkurrenter i prisutjevningsordningen for melk, med unntak av Normilk. Tiltaket innebærer i prinsippet at de som mottar tilskuddet får redusert råvareprisen på melk med 27 øre per liter, og de har dermed en konkurransefordel sammenlignet med Tine.

Departementet foreslår at tiltaket videreføres og at satsen økes med 3 øre til 30 øre per liter. Samtidig foreslår departementet å innføre et tak for ordningen og peker på at et tak på 90 mill. kroner på årsbasis ivaretar dagens volum gjennom ordningen, samtidig som det tas høyde for den foreslåtte økningen på 3 øre per liter og at det i tillegg er noe rom før taket får virkning.

Norges Bondelag mener denne ordningen bør fases ut og ikke styrkes. Ordningen ble i sin tid innført for å bedre lønnsomheten hos konkurrentene til samvirkeforetaket Tine. Norges Bondelag viser til at konkurransen er betydelig bedret for de fleste segmenter etter 2007, både om man ser på markedsandeler og om man vurderer den økonomiske stillingen til Tines konkurrenter. Dette gir grunnlag for en utfasing av ordningen. Satsen bør derfor reduseres og ikke økes. Videre bør det

lages en plan for avvikling av ordningen. Etter over 20 år i markedet bør samfunnet forvente at disse selskapene kan betale råvarekostnadene sine uten subsidier.

Videre ber departementet om høringsinstansenes syn på tre alternative modeller for forvaltning av taket.

Alternativ 1 – forholdsmessig avkorting for den aktuelle måneden dersom taket nås.

Dette alternativet innebærer at aktører som kvalifiserer for tilskuddet avregnes månedlig basert på innrapportert volum anvendt melk og satsen. For den måneden taket nås, vil direktoratet fordele resterende beløp forholdsmessig mellom de aktørene som oppfyller vilkårene.

Alternativ 2 – etterregning av satsen basert på fordelt volum.

Dette alternativet innebærer at direktoratet fastsetter en foreløpig sats, maksimalt 30 øre per liter, i forkant av kalenderåret basert på historiske tall og antatt utvikling. Satsen vil inngå i de månedlige avregningene i PU og direktoratet vil først foreta en endelig avregning etter årets slutt.

Alternativ 3 – justering av sats i forkant av hvert kalenderår.

I dette alternativet legges det opp til at direktoratet fastsetter en sats på maksimalt 30 øre per liter for det kommende kalenderåret basert på historiske tall og antatt utvikling. Alternativet sikrer forutsigbarhet for satsen, men utbetalingene kan gå både over og under taket.

Norges Bondelag støtter departementets forslag om å innføre tak for ordningen. En utfasing av ordningen tilsier imidlertid at taket settes lavere enn 90 millioner kroner som departementet har pekt på i høringen. Taket bør maksimalt settes til 80 mill. kroner, som innebærer at taket tar høyde for dagens nivå på ordningen.

Norges Bondelag støtter at taket forvaltes etter alternativ 2 – etterregning av satsen basert på foredlet volum.

Særskilt distribusjonstilskudd

Departementet foreslår å avvike særskilt distribusjonstilskudd fra 1. januar 2024. Særskilt distribusjonstilskudd er et konkurranserettet tiltak knyttet til distribusjon av flytende melkeprodukter. Meieriselskap utenom Tine SA kan gis et tilskudd på inntil 50 øre per liter til distribusjon av melkeprodukter i prisgruppe 2 og biproduktgruppe 1, gitt at de etter Landbruksdirektoratets skjønn har vesentlig høyere distribusjonskostnader enn Tine SA. Tilskuddet er begrenset oppad til 100 millioner liter per meieriselskap for distribuert kvantum innenfor perioden 1. juli t.o.m. 30. juni. Dersom kvantum distribuert melkeprodukt for meieriselskapene samlet overstiger 115 millioner liter i denne perioden, reduseres tilskuddssatsen forholdsmessig innenfor en samlet økonomisk ramme på 57,5 millioner kroner.

Norges Bondelag er enig i vurderingen av at det er vanskelig å påvise at meieriselskap utenom Tine har strukturelle ulemper knyttet til distribusjon og at grunnlaget for tilskuddet derfor ikke lenger er til stede. Vi støtter derfor at tilskuddet avvikles fra 1. januar 2024.

Med vennlig hilsen

Elektronisk godkjent, uten underskrift

Bjørn Gimming

Sigrid Hjørnegård

